

Інтеграція публічних бібліотек: співпраця, взаємодія (з досвіду бібліотек різних країн)

Білорусь. Більш виваженим і оптимальним варіантом можна вважати білоруський досвід об'єднання шкільних і публічних бібліотек. В історії розвитку бібліотечної справи цієї країни було декілька спроб об'єднати книгозбірні. Перший такий експеримент, що проводився в період з 1992-го по 1995 р., базувався на інтеграції функцій публічної та спеціальної (шкільної) бібліотек. Рішення щодо визначення баз проведення експерименту та відомчого підпорядкування майбутніх об'єднаних бібліотек у кожному регіоні місцеві органи влади приймали самостійно. У результаті цієї роботи зі 124 бібліотек залишилося 66.

Водночас постала гостра потреба у розв'язанні двох основних проблем:

- розроблення нормативно-правового документа, який би регламентував створення та функціонування об'єднаної бібліотеки;
- необхідність комплектування її фонду виданнями серії «Шкільна бібліотека», які освітні заклади отримують безоплатно.

У Білорусі кількість жителів у сільській місцевості щорічно скорочується в середньому на 2 %, і, як наслідок, за останні 10 років зафіксовано закриття кожної четвертої сільської бібліотеки. Це зумовило активізацію пошуку нових можливостей організації якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування жителів села.

У 2012 р. у невеликих населених пунктах усіх областей розпочато експеримент, під час якого розглядаються різні варіанти об'єднання бібліотек. Перед керівниками місцевих органів влади поставлено завдання виробити найоптимальніші рішення та запобігти необґрунтованим скороченням й закриттю книгозбірень.

Було розроблено Методичні рекомендації щодо інтеграції (об'єднання) сільських публічних бібліотек і бібліотек установ загальної середньої освіти та організації їх діяльності¹. У них, зокрема, йдеться про те, що доцільність здійснення інтеграції публічних бібліотек і бібліотек закладів загальної середньої освіти слід визначати з урахуванням особливостей сільського населеного пункту (демографічною ситуацією, перспективами розвитку сільського населеного пункту і розвитку його інфраструктури та ін.). При цьому не рекомендується здійснювати інтеграцію при проживанні в зоні обслуговування публічної бібліотеки понад 750 осіб.

---

¹ Методические рекомендации по интеграции (объединению) сельских публичных библиотек и библиотек учреждений общего среднего образования и организации их деятельности [Электронный ресурс]. – Текст. дан. – Режим доступа: http://www.npb.unibel.by/?vpath=ru/methodus_n/law/regulations/ (дата обращения: 14.05.2014).

При здійсненні інтеграції, у результаті якої відбулося скасування однієї з двох бібліотек, необхідно вирішити організаційні питання, пов'язані з розміщенням функціонуючої бібліотеки, передаванням фондів, внесенням відповідних змін до структури та штатних розписів організацій, що беруть участь в інтеграції. Рішення про інтеграцію приймається місцевими виконавчими і розпорядчими органами влади та оформляється відповідними організаційно-розпорядчими документами.

У рекомендаціях окреслено кілька варіантів розміщення такої інтегрованої бібліотеки, наприклад, у приміщенні публічної бібліотеки, книгозбірні навчального закладу або іншої установи чи організації (будинку культури, клуб тощо).

Важливим моментом є те, що публічно-шкільна бібліотека стає складовою мережі публічних бібліотек.

Якщо прийнято рішення щодо розміщення бібліотеки у приміщенні освітнього закладу, передбачається можливість її відвідування всіма категоріями користувачів із дотриманням умов освітнього процесу та збереженням стандартного режиму роботи публічної бібліотеки. Для відвідування бібліотеки, розташованої у приміщенні установи освіти, рекомендується передбачити окремий вхід.

Комплектування фонду інтегрованої бібліотеки здійснюється з урахуванням інформаційних потреб мешканців населеного пункту, педагогічних працівників та учнів (вихованців) закладів освіти, що розташовані в зоні обслуговування, а також з урахуванням спеціалізації навчання залежно від виду навчального закладу. Комплектування та облік фонду бібліотеки здійснює центральна бібліотека мережі публічних бібліотек району. Питаннями комплектування, обліку, видачі, повернення, заміни та списання підручників опікується особа, яку призначив керівник освітнього закладу.

У методичних рекомендаціях запропоновано засновникам бібліотеки забезпечити її, як мінімум, одним автоматизованим робочим місцем для роботи користувачів із підключенням до Інтернету та можливістю користуватися електронною поштою. Також у цьому документі подано визначення критеріїв оцінювання процесів об'єднання публічних і шкільних бібліотек.

Економічна доцільність функціонування бібліотеки в приміщенні освітнього закладу полягає в тому, що відведене під неї приміщення надається книгозбірні в безоплатне користування. Іншим соціальним ефектом для громади стає те, що публічна бібліотека гарантовано щорічно

отримує 15 % з бюджету фінансування на комплектування фондів, тоді як шкільна бібліотека такого нормативу не має.

Намагаючись з'ясувати ефективність процесу інтеграції публічних і шкільних бібліотек, у 2013 р. Національна бібліотека Білорусі спільно з обласними бібліотеками ініціювала проведення республіканського соціологічного дослідження «Ефективність функціонування об'єднаних бібліотек у сільській місцевості». Також у країні розглядається питання про внесення змін до стандарту СТБ 7.20–2000 «Библиотечная статистика. Основные положения», зокрема, в частині розширення переліку термінів, пов'язаних з об'єднанням бібліотек різних видів та інтеграцією бібліотек з іншими закладами культури ².

Перші підсумки проведення експерименту з інтеграції бібліотек розглянули на нараді в міністерстві культури Білорусі ³. У виступах було окреслено основні позитивні моменти: завдяки змінам в організації роботи бібліотекарів публічних і шкільних бібліотек вдалося досягти економії фонду заробітної плати; переведення бібліотек у кращі приміщення також дає змогу зекономити кошти і не витратити їх на ремонт старих, напівзруйнованих будівель. Ішлося і про проблеми, серед яких однією з найважливіших є відсутність законодавчої бази, локальних нормативних актів для роботи інтегрованої бібліотеки.

У цілому ж об'єднання бібліотек призводить до зменшення кількості закладів культури. У зв'язку з цим можливе виникнення ситуації, коли необґрунтоване скорочення мережі чи закриття бібліотек потребуватиме в подальшому додаткових інвестицій на розвиток нестационарних форм обслуговування населення, зокрема використання бібліобуса. Обсяг коштів, потрібних на його утримання, введення до штатного розпису одиниці, яка обслуговуватиме бібліобус, може перевищити економічну ефективність ліквідації стаціонарної бібліотеки.

Проаналізувавши процеси інтеграції публічних і шкільних бібліотек, можна дійти висновку, що співпраця між різними бібліотечними секторами дає змогу на якісно новому рівні задовольняти бібліотечно-інформаційні потреби населення, покращити склад бібліотечних фондів.

---

² Пшибытко М. Г. Эксперимент по объединению публичных и школьных библиотек Беларуси : первые результаты // Вестн. Библ. Ассамблеи Евразии. – 2013. – № 1. – С. 62–64.

³ О ходе эксперимента по объединению сельских публичных и школьных библиотек: по итогам совещания в Министерстве культуры Республики Беларусь / записала Л. Г. Кирюхина // Бібліятэчны свет. – 2012. – № 3. – С. 7–8. – Текст. дан. – Режим доступа: <http://gp.iatp.by/articles/2012/exper.pdf>.

Привабливість діяльності інтегрованої бібліотеки в тому, що вона забезпечує однаково якісні послуги всім відвідувачам, а також дає змогу створити єдиний інформаційно-освітній простір.

Досвід показує, що співпраця та інтеграція діяльності бібліотек різних форм власності органічні й вигідні кожній зі сторін. Вони доповнюють і збагачують одна одну (*Талалаєвська М. Інтеграція публічних бібліотек: співпраця, взаємодія (з досвіду бібліотек різних країн) // Бібліотечна планета. – 2014. – № 2. – С. 29–31).*